

RIGSPOLITIET

RIGSADVOKATEN

28. september 2019

Redegørelse om teledatasagen

Indholdsfortegnelse

1. INDLEDNING	3
2. REGULERINGEN AF TELEOPLYSNINGER	5
2.1. Retsplejelovens regler	5
2.2. Logningsreglerne	6
2.2.1. Teledata omfattet af logningsbekendtgørelsen	7
2.2.1.1. Opkald og SMS	7
2.2.1.2. Internet	9
2.3. Andre datatyper, der ikke er omfattet af logningsbekendtgørelsen	9
2.3.1. Signaleringsdata	9
2.3.2. Oplysninger om særlige tjenester	10
3. FREMGANGSMÅDEN I FORBINDELSE MED INDHENTNING AF TELEDATA	11
3.1. Indhentning af kendelse	11
3.2. Bestilling af teledata	12
3.3. Telecentrets konvertering af rådata	12
3.4. Konverteringssystemets etablering	14
3.5. Sletning af teledata i telecentret	14
4. ANVENDELSE AF TELEDATA	15
4.1. Anvendelse af teledata under efterforskningen	15
4.1.1. Analytisk anvendelse	16
4.1.2. Understøttelse af øvrige efterforskningsskridt	17
4.1.3. Udvidede teleoplysninger	18
4.2. Anvendelse af teledata under straffesagsbehandlingen	18
4.2.1. Grundlæggende principper af betydning for anklagemyndighedens anvendelse af teledata	18
4.2.2. Fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anvendelse af teledata	19
4.2.2.1. Vurdering af teledata ved tiltalerejsning	20
4.2.2.2. Anvendelse af teledata under hovedforhandling	20
4.2.2.3. Tidligere kendte fejl, fejkilder og usikkerheder i teledata	22
5. DET TIDSMÆSSIGE FORLØB I SAGEN	23
5.1. Fra november 2018 til februar 2019	23
5.2. Marts 2019	25
5.3. April 2019	30
5.4. Maj 2019	33
5.5. Juni 2019	37
5.6. Juli 2019	45

5.7. Frem til den 19. august 2019	50
6. FEJL, FEJLKILDER OG USIKKERHEDER MV. I TELEDATA	60
6.1. Den uafhængige eksterne undersøgelse	61
6.2. Beskrivelse af fejl, fejkilder og usikkerheder mv.	61
6.2.1. Manglende oplysninger i konverterede teledata	62
6.2.1.1. Manglende konverterede teledata relateret til en it-systemfejl	62
6.2.1.2. Manglende konverterede oplysninger om særlige tjenester	64
6.2.1.3. Manglende levering af konverterede teledata via et analyseværktøj	65
6.2.2. Manglende oplysninger i rådata om VoLTE- og VoWifi-aktiviteter	66
6.2.3. Fejl i konvertering af mastekoordinator	67
6.2.4. Øvrige fejl, fejkilder og usikkerheder mv. oplyst den 18. august 2019	68
6.2.4.1. Viderestillede VoLTE-opkald	68
6.2.4.2. Udenlandske telefonnumre	68
6.2.4.3. Manipulerede opkald	69
6.2.4.4. Manglende signaleringsdata	69
6.3. Andre fejl, fejkilder og usikkerheder mv., som kan have betydning for efterforskningen	70
6.4. Iværksatte kvalitetskontroller mv. og instrukser om brug af teledata	71
7. HÅNDTERING AF VERSERENDE OG AFSLUTTEDE STRAFFESAGER	74
7.1. Perioden for 2. juli 2019	74
7.2. Perioden fra 2. juli 2019	77
8. KONTROL OG KVALITETSSIKRING	81
8.1. Enheden for Tilsyn og Controllings undersøgelse	81
8.1.1. Rigspolitiets Telecenters organisatoriske placering	82
8.1.2. Retningslinjer, vejledninger og procedurer for håndtering af teledata	83
8.1.3. Dokumentation af systemer og systembeskrivelser	83
8.1.4. Kontrol- og kvalitetssikringsaktiviteter af teledata	84
8.1.4.1. Telecentrets kontrol af data	84
8.1.4.2. Politikredsens kontrol af modtagne data	85
8.1.5. Opsamling og opfølgning på fejl	86
8.1.6. Samarbejde og orientering af relevante aktører, herunder politikredsene og teleudbyderne	88
8.1.6.1. Samarbejde og orientering af politikredsene mv.	88
8.1.6.2. Samarbejdet med teleudbyderne	88
8.1.7. Ledelsesmæssig orientering og håndtering af potentielle og identificerede fejl mv.	89
8.2. Sammenfatning af enheden for Tilsyn og Controllings observationer	90

1. Indledning

Justitsministeriet har ved brev af 2. juli 2019 til rigspolitichefen og rigsadvokaten anmodet om en samlet redegørelse om teledatasagen. Justitsministeriet har i sit brev henvist til det brev, som Rigsadvokaturen den 13. juni 2019 sendte til Advokatsamfundet og Landsforeningen af Forsvarsadvokater, hvori Rigsadvokaturen orienterede om, at Rigspolitiet havde konstateret en systemfejl i det it-program, som politiet anvender til at konvertere såkaldte rådata fra teleselskaberne i forbindelse med indhentning af teleoplysninger i straffesager.

Det fremgår af Justitsministeriets brev, at Rigspolitiet den 30. juni 2019 har oplyst, at Rigspolitiet desuden i perioder fra visse teleselskaber har modtaget mangelfulde rådata om kommunikation ved brug af nyere samtaletjenester mv. Det har medført, at sådanne rådata har manglet i konkrete straffesager.

Justitsministeriet har på den baggrund anmodet rigspolitichefen og rigsadvokaten om at redegøre for alle relevante forhold i teledatasagen, herunder:

- En redegørelse for det faktiske forløb i sagen, herunder orienteringen af forsvarerne og domstolene, samt for tidsforløbet i forhold til afholdelsen af folketingsvalget den 5. juni 2019.
- En redegørelse for, hvordan verserende straffesager er blevet håndteret.
- En redegørelse for fremgangsmåden i forbindelse med indhentning af teleoplysninger i straffesager.
- En redegørelse for kontrollen med og kvalitetssikringen af indhentede teleoplysninger.
- En redegørelse for, hvordan teleoplysninger anvendes af politiet og anklagemyndigheden under efterforskningen og straffesagsbehandlingen, herunder hvordan anklagemyndigheden løbende sikrer overholdelse af objektivitetsprincippet.

Ved brev af 14. august 2019 til Folketingets Retsudvalg har justitsministeren orienteret om, at Rigspolitiet har oplyst Justitsministeriet om, at det er Rigspolitiets vurdering, at det er nødvendigt at undersøge, om der vil være behov for at fremfinde sager fra før 2012. Det skyldes ifølge Rigspolitiet, at der er fundet uoverensstemmelser mellem rådata og konverterede data, som giver anledning til at iværksætte en sådan undersøgelse. Der er således

tale om en anden vurdering af den tidsmæssige afgrænsning end den, som Rigspolitiet anlagde i forbindelse med justitsministerens brev af 2. juli 2019. I forlængelse af den nye vurdering har Justitsministeriet bedt rigspolitichefen om i redegørelsen at fastlægge sin vurdering af den relevante tidsmæssige afgrænsning samt at oplyse om baggrunden for denne vurdering.

I et brev af 18. august 2019 til Retsudvalget har justitsministeren oplyst udvalget om, at Rigspolitiet den 16. august 2019 har oplyst til Justitsministeriet, at Rigspolitiet i forbindelse med gennemgangen af de konkrete straffesager, der kan være berørt af fejlen, har identificeret fejl i forbindelse med konverteringen af geografiske koordinater for telemasters placering. Det medfører ifølge oplysningerne fra Rigspolitiet, at der ved behandlingen af straffesager kan være indgået fejlbehæftede mastplaceringer, som er anvendt til at sandsynliggøre en telefons position mv. Det fremgår af brevet, at omfanget af og årsagen til fejlen endnu ikke er afdækket.

Det fremgår endvidere af brevet, at Rigspolitiet den 18. august 2019 har oplyst, at der i forbindelse med gennemgangen af de konkrete straffesager ligeledes er konstateret flere forskellige konkrete fejl i den rådata, som politiet modtager fra teleselskaberne vedrørende teleoplysninger. Det er i den forbindelse anført, at omfanget og betydningen af disse fejl endnu ikke er afdækket.

Det er anført i brevet, at Rigsadvokaturen samme dag – den 18. august 2019 – har udsendt en instruks til landets anklagere om, at rigsadvokaten som en umiddelbar konsekvens har besluttet, at anklagere ikke må anvende teledata under hovedforhandlinger eller retsmøder vedrørende opretholdelse af anholdelse. Det fremgår af brevet, at det midlertidige stop indtil videre vil gælde i 2 måneder.

I forlængelse af de nye oplysninger i sagen er rigspolitichefen og rigsadvokaten anmodet om også at redegøre for alle relevante forhold vedrørende de nye fejl. I lyset af den nye udvikling i sagen har justitsministeren efter anmodning fra rigspolitichefen og rigsadvokaten forlænget fristen for modtagelsen af den samlede redegørelse, således at denne skal være Justitsministeriets departement i hænde inden udgangen af september 2019.

2. Reguleringen af teleoplysninger

Side 5

2.1. Retsplejelovens regler

Teleoplysninger er oplysninger om kommunikation, som teleudbydere er i besiddelse af, og som politiet til brug for efterforskningen af primært alvorlige strafbare forhold kan indhente hos teleudbydere. Efter retsplejelovens § 786, stk. 4, påhviler det således udbydere af telenet eller teletjenester at foretage registrering og opbevaring i 1 år af teleoplysninger til brug for efterforskning og retsforfølgning af strafbare forhold.

Når en politikreds, et efterforskningsfællesskab eller en anden kompetent myndighed indhenter teleoplysninger hos teleudbydere, sker det via Rigspolitiets Telecenter (herefter telecentret). Den praktiske fremgangsmåde er nærmere beskrevet i afsnit 3. Indhentelse af teleoplysninger er et straffeprocessuelt tvangsindgreb, der er omfattet af retsplejelovens kapitel 71 om indgreb i meddelelseshemmeligheden og i et vist omfang retsplejelovens kapitel 74 om edition. Det fremgår af retsplejelovens bestemmelser, at udlevering af teleoplysninger til politiet sker på baggrund af rettens kendelse eller på øjemedet efterfulgt af rettens kendelse, hvis det af efterforskningsmæssige grunde har været nødvendigt at iværksætte indgrebet straks. Herudover vil der kunne indhentes visse teleoplysninger i henhold til et samtykke fra abonnenten, ligesom politiet i helt særlige tilfælde efter nødretlige principper kan indhente teleoplysninger uden rettens kendelse, f.eks. for at yde humanitær hjælp til en selvmordstruet eller helbredsmæssigt svækket person.

Teleoplysninger kan opdeles i tre kategorier. Den ene kategori er i lovgivningen blot benævnt 'teleoplysning' og tilvejebringes af politiet med hjemmel i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 3. Den type teleoplysning er oplysning om, hvilke telefoner og tilsvarende kommunikationsapparater (f.eks. tablets) der i et bestemt tidsrum har været sat eller sættes i forbindelse med en bestemt telefon eller et andet kommunikationsapparat.

Den anden kategori har betegnelsen 'udvidet teleoplysning' og indhentes med hjemmel i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 4. De oplysninger, der er omfattet af dette straffeprocessuelle tvangsindgreb, er oplysninger om, hvilke telefoner eller andre tilsvarende kommunikationsapparater der inden for et nærmere angivet geografisk område har været sat eller sættes i forbindelse med telefoner eller andre kommunikationsapparater. I praksis bliver

indgrebet også benævnt 'mastesug', idet de oplysninger, som politiet modtager, er oplysninger om, hvilke mobiltelefoner der inden for et bestemt tidsrum og et bestemt geografisk område har benyttet én eller flere bestemte telemaster til kommunikation.

For begge disse kategorier af teleoplysninger gælder som udgangspunkt et kriminalitetskrav på fængsel i 6 år eller derover, ligesom der er skærpede krav til indhentelse af udvidede teleoplysninger.

Den tredje kategori af teleoplysninger har betegnelsen 'masteoplysninger' og indhentes med hjemmel i retsplejelovens regler om edition, jf. § 804, stk. 1. Disse oplysninger retter sig mod én bestemt telefon og viser, hvilke telemaster telefonen har været registreret på i en given periode. Masteoplysninger indeholder ikke oplysninger om, hvilke andre telefoner mv. der eventuelt har været sat i forbindelse med den specifikke telefon.

Indhentelse af masteoplysninger kan bl.a. ske som led i efterforskningen af en lovovertrædelse, der er undergivet offentlig påtale, og derfor kan masteoplysninger også indhentes til brug for sager, hvor strafferammen er under 6 års fængsel.

I det følgende vil 'teledata' blive brugt som en samlet betegnelse for teleoplysning, udvidede teleoplysning og masteoplysninger.

2.2. Logningsreglerne

Efter retsplejelovens § 786, stk. 4, fastsætter justitsministeren efter forhandling med erhvervsministeren nærmere regler om registrering og opbevaring af oplysninger om teletrafik til brug for efterforskning og retsforfølgning af strafbare forhold. Med hjemmel i denne bemyndigelse har Justitsministeriet udstedt bekendtgørelse nr. 988 af 28. september 2006 om udbydere af elektroniske kommunikationsnets og elektroniske kommunikationstjenesters registrering og opbevaring af oplysninger om teletrafik, som ændret ved bekendtgørelse nr. 660 af 19. juni 2014 (logningsbekendtgørelsen). Betingelserne for politiets adgang til at få udleveret de registrerede oplysninger, herunder kriminalitetskravet, er nærmere reguleret i retsplejelovens kapitel 71 og kapitel 74, jf. afsnit 2.1 og 3.1.

Hovedkravet for at være omfattet af logningsforpligtelsen er, at der udbydes elektroniske kommunikationsnet eller -tjenester på kommercielt grundlag til slutbrugere. I praksis er der på nuværende tidspunkt fire teleudbydere, der leverer teleoplysninger til telecentret. Det

drejer sig om TDC, Telenor, Hi3G og Telia. De øvrige teleudbydere lejer sig ind på disse fire udbydere net, og leverancer fra en af de øvrige teleudbydere vil derfor komme fra en af de fire. De fleste af de øvrige teleudbydere har en aftale om "outsourcing" af forpligtelsen til at levere teleoplysninger. Det betyder, at en rekvisition om levering af teledata går direkte til en af de fire ovennævnte teleudbydere. I de tilfælde, hvor en af de øvrige teleudbydere ikke har indgået en aftale om outsourcing, vil en rekvisition gå til den pågældende udbyder, som herefter vil få en af de fire teleudbydere til at fremsende oplysningerne til telecentret.

I forbindelse med indførelsen af logningsbekendtgørelsen blev det overvejet at stille krav om, at teleudbydere skulle levere loggede teledata i standardiserede formater. Der blev dog ikke stillet krav herom.

2.2.1. Teledata omfattet af logningsbekendtgørelsen

Teleudbydere har alene pligt til at logge oplysninger, der genereres eller behandles i udbydere net, jf. bekendtgørelsens § 1. Logningsreglerne pålægger således ikke udbyderen at generere data alene med det formål at logge dem.

De specifikke typer af teleoplysninger, som udbydere har pligt til at logge, reguleres i bekendtgørelsens §§ 4-6. Fælles for bestemmelserne er, at udbydere skal registrere og opbevare oplysninger om kommunikationen, men ikke selve indholdet af kommunikationen – hverken i forbindelse med telefonsamtaler mv., brug af internettet eller brug af udbydere net e-mailtjenester. I afsnittene 2.2.1.1-2.2.1.2 er de enkelte logningspligtige typer teleoplysninger beskrevet.

2.2.1.1. Opkald og SMS

Det følger af bekendtgørelsens § 4, nr. 1-8, at en udbyder af elektroniske kommunikationsnet eller -tjenester til slutbrugere skal registrere følgende oplysninger om fastnet- og mobiltelefoni samt

SMS-, EMS- og MMS-kommunikation:

- opkaldende nummer (A-nummer) samt navn og adresse på abonnenten eller den registrerede bruger,
- opkaldte nummer (B-nummer) samt navn og adresse på abonnenten eller den registrerede bruger,

- ændring af opkaldte nummer (C-nummer) samt navn og adresse på abonnenten eller den registrerede bruger,
- kvittering for modtagelse af meddelelser,
- identiteten på det benyttede kommunikationsudstyr (IMSI- og IMEI-numre),
- den eller de celler en mobiltelefon er forbundet til ved kommunikationens start og afslutning, samt de tilhørende masters præcise geografiske eller fysiske placering på tidspunktet for kommunikationen (masteoplysninger),
- tidspunktet for kommunikationens start og afslutning og
- tidspunktet for første aktivering af anonyme tjenester (taletidskort).

SMS står for "Short Message Service" og er små tekstbeskeder, som kan sendes mellem mobiltelefoner, tablets eller andre lignende enheder. MMS står for "Multimedia Message Service". MMS svarer til SMS-beskeder, men kan ud over tekst også indeholde billeder, video og lyd, ligesom MMS'er kan sendes til almindelige e-mailadresser. EMS, der står for "Enhanced Media Service", er en forældet teknologi, der ikke længere indgår i de teledata, som telecentret modtager fra teleudbydere.

Et IMSI-nummer (International Mobile Subscriber Identification) identificerer telefonens SIM-kort, mens et IMEI-nummer (International Mobile Equipment Identifier) identificerer den fysiske mobilenhed, dvs. selve mobiltelefonen. For så vidt angår masteoplysninger gælder det, at udbydere skal logge oplysninger om "den første og sidste mast", dvs. de transmissionsceller, en mobiltelefon har anvendt i forbindelse med en kommunikations begyndelse og afslutning.

Vedrørende opkald og SMS bemærkes det, at sådanne aktiviteter også kan ske gennem anvendelse af nyere samtaletjenester kaldet VoLTE ("Voice over Long Term Evolution") og VoWiFi ("Voice over WiFi").

VoLTE er opkald, der går via 4G-netværket, som tidligere kun blev anvendt til datatrafik og ikke til telefoni. Når abonnenten anvender VoLTE, flyttes forbindelsen til samtale fra 2G- og 3G-netværket over til 4G-netværket. Herved er det muligt at tale i telefon via VoLTE på steder, hvor der udelukkende er 4G dækning og dermed ikke almindelig dækning til samtale via traditionel telefoni på 2G- eller 3G-netværket, ligesom teknologien giver mulighed for at forbedre lyd kvaliteten og etablere opkald hurtigere.

VoWiFi er en teknologi, der er meget lig VoLTE. VoWiFi muliggør telefoni, når brugeren kan tilgå internettet via et WiFi-netværk (trådløst internet). Hermed er det muligt bl.a. at foretage telefonopkald og sende SMS, når der ikke er mobildækning, ligesom samtaler kan skifte fra WiFi-netværk til mobilnetværk uden afbrydelser.

2.2.1.2. Internet

Oprindeligt indeholdt logningsbekendtgørelsen regler om logning af en række oplysninger vedrørende internetsessioner, dvs. information om aktivitet på internettet, som udbydere havde pligt til at registrere. Reglerne om sessionslogning blev ophævet ved bekendtgørelse nr. 660 af 19. juni 2014.

De oplysninger, der i dag skal logges vedrørende internetbrug, fremgår af logningsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, nr. 1-4. Det følger af denne bestemmelse, at en udbyder af elektroniske kommunikationsnet eller -tjenester til slutbrugere skal registrere følgende oplysninger om en brugers adgang til internettet:

- den tildelte brugeridentitet,
- den brugeridentitet og det telefonnummer, som er tildelt kommunikationer, der indgår i et offentligt elektronisk kommunikationsnet,
- navn og adresse på den abonnent eller registrerede bruger, til hvem en internetprotokol-adresse (IP-adresse), en brugeridentitet eller et telefonnummer var tildelt på kommunikationstidspunktet og
- tidspunktet for kommunikationens start og afslutning.

2.3. Andre datatyper, der ikke er omfattet af logningsbekendtgørelsen

2.3.1. Signaleringsdata

Signaleringsdata er lokaliseringsdata, dvs. oplysninger om placeringen af den sendemast, som en telefon kommunikerer med, og indhentes efter reglerne om edition i retsplejelovens kapitel 74. Signaleringsdata er en særlig aktivitet, som viser en telefons placering, men som ikke indeholder oplysninger om, hvilke telefoner mv. der sættes i forbindelse med en bestemt telefon.

Signaleringsdata adskiller sig bl.a. fra almindelige masteoplysninger ved, at signaleringsdata også viser, når en telefonen kommunikerer/signalerer til mobilnetværket, selv om den person, der er i besiddelse af telefonen, ikke aktivt anvender telefonen på det pågældende

tidspunkt. Det kan f.eks. vise en internet-session, der vedligeholdes på telefonen, eller en telefon, der flytter sig mellem forskellige netværksområder.

Signaleringsdata er en datatype, som ikke er omfattet af logningsbekendtgørelsen, og derfor består der ikke en pligt for teleselskaberne til at logge signaleringsdata. Datatypen registreres af nogle teleudbydere med henblik på at fejlrette og optimere teleudbyderens ydelser og kan derfor i et vist omfang rekvireres af politiet i medfør af reglerne om edition.

2.3.2. Oplysninger om særlige tjenester

Der ses ikke i logningsreglerne at være en pligt for teleudbyderen til at logge oplysninger om brugernes aktivering og deaktivering af forskellige særlige tjenester såsom viderestilling, "banke-på", blokering af nummer mv. I det omfang brugerne har mulighed for at benytte sig af sådanne tjenester, og teleudbyderen samtidig registrerer oplysninger om brugen heraf, vil disse oplysninger kunne indgå i de teledata, der leveres til politiet.

I forbindelse med bestilling af teledata i form af teleoplysninger og udvidede teleoplysninger har en teleudbyder siden 2010 leveret oplysninger om aktivering og deaktivering af forskellige tjenester til telecentret. Datatypen er benævnt "anden aktivitet" i de konverterede datasæt, som telecentret leverer til politikredsene mv., jf. afsnit 6.2.1.2.

3. Fremgangsmåden i forbindelse med indhentning af teledata

Side 11

3.1. Indhentning af kendelse

De forskellige straffeprocessuelle indgreb giver som nævnt under afsnit 2.1 politiet mulighed for efter rettens kendelse at modtage oplysninger fra teleselskaberne om, eksempelvis hvilke forbindelser et telefonnummer eller en specifik mobiltelefon har haft i en given periode.

I forbindelse med indhentning af kendelser skal politiet indledningsvist vurdere, om retsplejelovens betingelser er opfyldt.

Politiet skal derfor bl.a. vurdere, om der er bestemte grunde til at antage, at der er givet meddelelser til eller fra en mistænkt via de ønskede teleoplysninger (mistankekravet). Altså om der er en konkret sammenhæng mellem den mistænkte og kommunikationen. Derudover skal politiet vurdere, om indhentning af teleoplysningerne er af afgørende betydning for efterforskningen (indikationskravet), og om den efterforskede lovovertrædelses strafferamme er tilstrækkelig høj (kriminalitetskravet). Endelig må der ikke være misforhold mellem på den ene side indgrebets formål og sagens betydning og på den anden side den krænkelse og ulempe, som indgrebet forvolder hos den eller de personer, det rammer (proportionalitetsprincippet). Indhentning af kendelse om udvidede teleoplysninger kræver endvidere, at mistanken vedrører en forbrydelse, som har medført eller kan medføre fare for menneskers liv eller velfærd eller for betydelige samfundsværdier.

Hvis politiet vurderer, at retsplejelovens betingelser er opfyldt, udfærdiger politiet en efterforskningsrapport, der nærmere redegør for sagen, og for at betingelserne for indhentning af den ønskede kendelse er opfyldt. Politiet afleverer herefter sagen til anklagemyndigheden, der foretager en selvstændig vurdering af, om betingelserne for indhentning af kendelsen er opfyldt. Hvis anklagemyndigheden ikke finder, at betingelserne for indhentning af kendelsen er opfyldt, tilbageleveres sagen til politiet med anmodning om uddybning af materialet, hvis dette er muligt.

Hvis anklagemyndigheden er enig i, at betingelserne for indhentning af den pågældende kendelse er opfyldt, fremsættes anmodningen om kendelse for en dommer, der herefter afsiger en kendelse.

Politiets og anklagemyndighedens vurderinger foretages under iagttagelse af objektivitetsprincippet, hvorefter det ikke blot skal påses, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted.

3.2. Bestilling af teledata

Efter kendelsens afsigelse indhenter politikredsen den relevante teledata via telecentret, der frem til maj 2014 organisatorisk var en del af Rigspolitiets Koncern IT (KIT). Herefter blev telecentret organisatorisk placeret i Nationalt Cyber Crime Center (NC3) i Politiområdet i Rigspolitiet – senest som en del af afdelingen 'Tele og aflytning'. Denne afdeling blev den 24. juni 2019 flyttet fra NC3 til Nationalt Kriminalteknisk Center (NKC) i Politiområdet. Både NC3 og NKC er en del af National Efterforskningsafdeling (NEA) i Politiområdet i Rigspolitiet.

Teleoplysninger bestilles af politikredsen, efterforskningsfællesskaberne mv. (efterfølgende benævnt rekvirenten) hos telecentret i henhold til reglerne beskrevet i kapitel 2. I praksis er det sagsbehandleren i politikredsen mv., der håndterer bestillingen.

Bestillingen indeholder bl.a. angivelse af, hvilke selskaber teledata skal indhentes hos, og hvilken periode bestillingen vedrører. Telecentret formidler herefter bestillingen til de relevante teleudbydere med anmodning om levering af teledata.

3.3. Telecentrets konvertering af rådata

Når en teleudbyder har modtaget bestillingen fra Rigspolitiet, indhenter teleudbyderen de bestilte teledata i sit netværk og leverer herefter teleoplysningerne som rådata til telecentret.

Rådata leveres af teleudbyderen i form af et eller flere regneark. Hvert regneark indeholder et antal rækker, hvor hver række repræsenterer en aktivitet i form af en bestemt datatype. Én aktivitet i rådata er udtryk for én aktivitet på en telefon eller en telemast, dvs. ét opkald, én sms mv.

Når telecentret efterfølgende leverer teledata videre til rekvirenten, består telecentrets leverance af en vejledning og to datasæt; et datasæt med rådata og et datasæt med konverterede teledata. Telecentret foretager ikke ændringer i de rådata, som telecentret har modtaget

fra teleudbyderne og leverer til rekvirenten. Rådata leveres således til rekvirenten på den måde, som det modtages fra teleudbyderne. Det betyder bl.a., at de enkelte datatyper i rådata ikke i alle tilfælde er benævnt på samme måde, jf. nærmere om datatyper i afsnit 2.2 og 2.3. Telecentret leverer derfor også et sæt behandlede (konverterede) data til rekvirenten.

Konverteringen indebærer en ensretning af beskrivelsen af de datatyper, der er indeholdt i rådatasættet, således at hver enkelt datatype bliver benævnt på samme måde, uafhængigt af hvilken teleudbyder data kommer fra. Herudover ensrettes de kolonner og overskrifter, som er anvendt i rådatasættet, samt de koordinatsystemer og formater for landekoder, som teleudbyderne anvender. Formålet med telecentrets konvertering af teledata er at sikre, at oplysningerne fremstår ensartede og genkendelige under efterforskningen og i forbindelse med en eventuel efterfølgende fremlæggelse af oplysningerne i retten.

De konverterede teledata leveres i et eller flere regneark, og datasættet skal bestå af det samme antal rækker som i rådatasættet for at være komplet. Det gælder dog ikke, hvis rådata f.eks. indeholder flere rækker med de samme oplysninger (doubletter), blanke rækker eller flere ens linjer med overskrift. I sådanne tilfælde er konverteringsprogrammet kodet til at filtrere disse overflødige rækker fra ved konverteringen, hvorved der opstår en divergens mellem antallet af rækker i rådata og konverterede data, uden at der derved mangler teledata i det konverterede datasæt.

Inden konverteringen af rådata bliver påbegyndt i telecentret, bliver rådatafilen kopieret, hvorefter den originale rådatafil bliver gemt i telecentrets system. Filens stamoplysninger så som dele af filnavnet og antallet af rækker med data registreres automatisk i systemet. Kopien af rådatafilen opdeles i datatyper, og konverteringen sættes i gang.

Når konverteringen er afsluttet, dannes en fil, som indeholder 1) de konverterede teledata, 2) en kopi af rådata og 3) en vejledning om den praktiske håndtering af teledata (vejledningen er endvidere beskrevet i afsnit 6.4), som telecentret fremsender pr. e-mail til rekvirenten. Herudover kan rekvirenten selv downloade teleoplysninger fra telecentrets system. Teledata, der hentes derfra, er identiske med de teledata, der leveres til rekvirenten. Endvidere kan rekvirenten tilgå de konverterede teledata i et særligt analyseværktøj, jf. nærmere herom i afsnit 6.2.1.3.

3.4. Konverteringssystemets etablering

Der er ikke fastsat regler om, at teleudbyderne skal levere teledata til Rigspolitiet i standardiserede formater. Rigspolitiet konverterer derfor teleudbydernes rådata til et standardiseret format med henblik på levering til rekvirenterne.

Rigspolitiet indkøbte omkring 2007 et system til at konvertere historiske teleoplysninger, herunder en særlig konverteringsplatform. Systemet blev sat i drift i Rigspolitiet i starten af november 2010, og telecentret har siden leveret konverterede teleoplysninger til politikredsene mv. Fra dette tidspunkt og frem til efteråret 2016 blev systemet suppleret af et egenudviklet system, der i denne periode har understøttet dele af den samlede proces vedrørende konvertering af teleoplysninger.

Konverteringsplatformen blev i efteråret 2016 erstattet af et egenudviklet konverteringsprogram, som er en videreudvikling af det støttesystem, der har været anvendt siden november 2010. Denne løsning blev valgt af Rigspolitiet på grund af manglende fleksibilitet i den oprindelige konverteringsplatform.

3.5. Sletning af teledata i telecentret

Der er i retsplejelovens § 791 fastsat regler om sletning af materiale, som er tilvejebragt ved indgreb i meddelelshemmeligheden. Teledata indhentet efter retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 3 og 4, er omfattet af disse regler. Efter retsplejelovens § 791, stk. 1, skal materialet tilintetgøres, hvis der ikke rejses sigtelse mod nogen, eller hvis påtale senere opgives. Retten kan dog efter § 791, stk. 2, bestemme, at tilintetgørelse kan undlades eller udsættes. Efter § 791, stk. 4, skal politiet i øvrigt tilintetgøre materiale, som tilvejebringes ved indgreb i meddelelshemmeligheden, og som viser sig ikke at have efterforskningsmæssig betydning.

Ved instruks af 12. juli 2017 har Rigsadvokaturen præciseret, at det er den enkelte politikreds, der skal sørge for, at materialet slettes i overensstemmelse med gældende ret. Ifølge instruksen skal sletningen ske ved, at politikredsen indsender en sletterekvisition til telecentret, samtidig med at politikredsen sørger for, at eventuelle kopier af materialet, der opbevares lokalt i kredsen, også slettes.

Særligt for telecentret bemærkes det, at teledata lagres i telecentret efter afslutning af databehandlingen. De rådata, der opbevares, skal slettes, hvis rekvirenten anmoder herom. For så vidt angår konverterede teledata er telecentret – når en databehandling er afsluttet – i besiddelse af to eksemplarer af de konverterede teledata. Af kapacitetsmæssige årsager har telecentret fastsat en forretningsproces, hvorefter disse teledata burde slettes automatisk, medmindre rekvirenten, der har anmodet om oplysninger, før udløbet af denne frist har meddelt telecentret, at sletningen skal udsættes. Sletningen af det ene eksemplar af de konverterede datasæt skal ske efter et år, og det andet eksemplar skal slettes efter yderligere et år. Telecentret har imidlertid i midten af september 2019 i forbindelse med teledatasagen konstateret, at sletningen af konverterede teledata efter to år ikke er sket i fuldt omfang, og at der tilsyneladende fortsat opbevares ca. 75 pct. af disse datasæt i telecentret. Den automatiske sletning af eksemplarer af konverterede teledata efter et år ses at være sket.

4. Anvendelse af teledata

Teledata i form af teleoplysninger, udvidede teleoplysninger og historiske masteoplysninger kan grundlæggende anvendes på to forskellige måder; dels under efterforskningen, hvilket beskrives under afsnit 4.1, dels under straffesagsbehandlingen, som beskrives under afsnit 4.2.

Som det fremgår ovenfor under afsnit 2.2.1, indeholder teledata oplysninger *om* telekommunikation eller lignende i modsætning til oplysninger *om indholdet* af telekommunikation. Med andre ord viser oplysningerne, *at* der er kommunikeret, men ikke *hvad* der er kommunikeret om.

4.1. Anvendelse af teledata under efterforskningen

Politiet anvender historiske teledata i efterforskningen af alvorlig kriminalitet, jf. nærmere om kriminalitetskravene i afsnit 2.1, og formålet med anvendelsen afhænger af de efterforskningsmæssige behov og udfordringer, som kendetegner den konkrete sag. Der er dog grundlæggende tale om et efterforskningsskridt, som anvendes til at målrette og fokusere efterforskningen, idet teledata giver politiet indikationer om relevante personers kontaktflader, relationer og færden og dermed kan medvirke til at be- eller afkræfte hypoteser om en forbrydelses mulige omstændigheder.

Politiets brug af teledata er således blot ét ud af en ofte lang række efterforskningskridt, som iværksættes i sager om alvorlig kriminalitet, herunder oplysninger indhentet fra tv-overvågning, ransagninger, aflytninger, vidneforklaringer, kriminaltekniske undersøgelser og efterretninger fra relevante kriminelle miljøer. Selvom teledata i det følgende flere steder er beskrevet løsrevet fra andre efterforskningsmidler, kan dette derfor ikke tages som udtryk for, at teledata kan stå alene i politiets efterforskning.

4.1.1. Analytisk anvendelse

Politiet anvender teledata på forskellige stadier af en efterforskning. I den indledende fase af en efterforskning kan det navnlig være aktuelt at analysere oplysninger om relevante personers kommunikation og på den baggrund danne et overblik over personernes kommunikationsmønstre. Herved er det muligt at målrette den efterfølgende efterforskningsmæssige indsats, herunder udelukke personer fra efterforskningen, hvis de vurderes ikke at have relevans for sagen.

Som eksempel på politiets behov for i sager om alvorlig kriminalitet at kunne adskille mulige gerningspersoner fra sagens øvrige personer kan der peges på efterforskningen af drabssager. Erfaringsmæssigt har gerningsmanden til et drab ofte en nær relation til afdøde, og derfor vil politiets efterforskning som udgangspunkt indledningsvist have fokus på afdødes familie og/eller vennekreds. Henset til sagens alvor, herunder at flere personer uafhængigt af hinanden kan være under mistanke for at stå bag drabet, er det centralt, at politiet har redskaber, der kan bistå med at fastlægge, hvilke efterforskningsretninger der skal forfølges yderligere, og hvilke der kan afvises. Samtidig er det vigtigt af hensyn til de efterladede, at der ikke opstår unødigt tvivl om et familiemedlems eller en vens involvering i drabet ved, at politiet hurtigst muligt afklarer eventuel mistanke mod afdødes nære relationer.

Teledata kan være med til bl.a. at målrette politiets indsamling af andre beviser på et tidligt stadie af efterforskningen, herunder videoovervågning, f.eks. for hurtigt at finde og identificere en ellers ukendt gerningsmand. I tilfælde hvor den formodede gerningsmand er kendt af politiet, men forsvundet, kan teledata også bidrage til at opspore den mistænkte. En analyse af indhentede teledata kan også resultere i nye efterforskningsveje eller kaste lys over andre forhold, der gør det nødvendigt at indhente yderligere teledata.

Ved efterforskning i lukkede, kriminelle miljøer, f.eks. i sager vedrørende organiseret narkotika- eller bandekriminalitet, kan teledata bidrage til, at mistænkte kan kædes sammen, og at kriminelle netværk optrevles. På tilsvarende vis anvendes teledata til at afkræfte, om mistænkte har relationer til kriminelle netværk eller grupperinger.

4.1.2. Understøttelse af øvrige efterforskningskridt

Teledata kan anvendes til at understøtte de øvrige efterforskningskridt. politiet iværksætter. Det gælder eksempelvis i forhold til de afhøringer, som politiet foretager. Teledata kan således danne grundlag for at afhøre en mistænkt om dennes færden, ligesom teledata kan styrke eller svække troværdigheden af den mistænkte forklaring, herunder særligt om relationer og kontaktflader. Oplysningerne vil således navnlig kunne anvendes til enten at styrke eller svække en mistanke over for den pågældende. Oplysningerne kan på samme måde bidrage til at underbygge vidners og forurettedes forklaringer.

I kombination med andre relevante efterforskningskridt og værktøjer, som eksempelvis ANPG-systemet, kan teledata navnlig være med til at belyse mistænkte bevægelsesmønstre, bl.a. i de tilfælde, hvor en mistænkt ikke ønsker at udtale sig til politiet.

Teledata kan på den måde – sammenholdt med et eller flere andre beviser – indikere, at en mistænkt har været i nærheden af et gerningssted. Omvendt kan oplysningerne også være med til at understøtte, at en mistænkt ikke har været på et gerningssted, og dermed – i hvert fald umiddelbart – indikere, at den pågældende ikke har relevans for efterforskningen. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis teledata forbinder den mistænkte telefon med en anden lokalitet end gerningsstedet på gerningstidspunktet.

Omvendt kan politiet ikke alene på baggrund af fravær af teledata, der forbinder en telefon til en bestemt lokalitet, udelukke, at en person kan have været på den pågældende lokalitet. Fraværet af teledata kan således skyldes, at der ikke har været aktivitet på telefonen, herunder at personen har holdt den slukket, eller at personen ikke har medbragt sin mobiltelefon.

Teledata i form af kaldsdata, herunder længden af foretagne opkald, og masteoplysninger kan også bidrage til at klarlægge forurettedes bevægelsesmønstre. En sådan afdækning kan bl.a. være relevant i forhold til at tids- og stedfæste en forbrydelse, afdække forurettedes færden mv.

4.1.3. Udvidede teleoplysninger

Udover at angå kommunikation i forhold til en bestemt telefon mv. kan teledata også angå et nærmere angivet område (udvidet teleoplysning eller 'mastesug'). Indhentelse af udvidede teleoplysninger anvendes til at identificere telefonnumre af interesse for politiets efterforskning, hvorefter efterforskningen kan målrettes indsamling af andre bevismidler, herunder historiske teleoplysninger.

Et af områderne for anvendelse af udvidede teleoplysninger er sager, hvor et antal ukendte personer, der mistænkes for at have begået en alvorlig forbrydelse, vurderes at have kommunikeret med hinanden umiddelbart før og efter den pågældende forbrydelse, muligvis via mobiltelefoner, og hvor den eneste efterforskningsmulighed er at få oplysninger fra den nærmeste sendemast i forhold til gerningsstedet og dermed se, hvilke telefoner der har kommunikeret via masten. Udvidede teleoplysninger kan have stor betydning i forbindelse med efterforskning af grov kriminalitet som f.eks. terror, drab, roveri mv. og i forbindelse med målrettede eftersøgninger i denne sammenhæng.

4.2. Anvendelse af teledata under straffesagsbehandlingen

4.2.1. Grundlæggende principper af betydning for anklagemyndighedens anvendelse af teledata

Det følger af retsplejelovens § 96, stk. 1, at det er de offentlige anklageres opgave sammen med politiet at forfølge forbrydelser efter reglerne i retsplejeloven. Anklagemyndigheden skal herved påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted, jf. § 96, stk. 2. Denne regel er udtryk for et objektivitetsprincip, der er et grundlæggende princip i strafferetsplejen, og som anses for en af de vigtigste retssikkerhedsgarantier.

Objektivitetsprincippet indebærer, at anklagemyndigheden og politiet ved efterforskningen af en sag både er forpligtet til at tage alt i betragtning, som kan tale for, at en mistænkt har begået en forbrydelse, men også har pligt til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning.

Herudover gælder der i straffeprocessen et almindeligt princip om, at enhver rimelig tvivl skal komme den anklagede til gode ("in dubio pro reo").

Objektivitetsprincippet og princippet om, at enhver rimelig tvivl skal komme den anklagede til gode, gælder bl.a., når anklagemyndigheden skal tage stilling til spørgsmålet om tiltale, og indebærer, at anklagemyndigheden er forpligtet til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning, samt ikke at rejse tiltale, medmindre anklagemyndigheden skønner, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Under hovedforhandlingen af en straffesag indebærer objektivitetsprincippet bl.a., at anklageren skal fremlægge beviserne på en saglig og objektiv måde og sikre, at også oplysninger, der kan tale imod tiltaltes skyld, kommer frem.

Et andet vigtigt princip i straffeprocessen er princippet om den fri bevisbedømmelse, jf. retsplejelovens § 880, 2. pkt., som spiller en central rolle ved behandlingen af straffesager. Det skal ses i lyset af, at domstolene i straffesager i dag ofte præsenteres for en række oplysninger, indicier og beviser, jf. herom bl.a. Ulla Staal i TfK 2018 s. 1. Ud over vidneforklaringer vil der ofte være en række andre beviser, f.eks. dna-spor, telefonaflytninger, sms-korrespondance, masteoplysninger, kriminaltekniske undersøgelser, retskemiske undersøgelser, erklæringer fra Retslægerådet mv.

Da bevisbedømmelsen er fri, skal retten ved afgørelsen af, om det er bevist, at tiltalte er skyldig, forholde sig til alt, der er kommet frem under bevisførelsen. Det er således op til retten at forholde sig til betydningen af de enkelte beviser ved afgørelsen af, om det er bevist, at tiltalte er skyldig, eller om der er begrundet tvivl.

4.2.2. Fremgangsmåden ved anklagemyndighedens anvendelse af teledata

Når politiets efterforskning er afsluttet, afleveres sagen til anklagemyndigheden. Anklagemyndigheden gennemgår herefter sagens beviser og vurderer, om der skal rejses tiltale i sagen. Hvis der rejses tiltale i sagen, fremlægger anklagemyndigheden sagens beviser for retten under en hovedforhandling.

Rigsadvokaturen har udarbejdet både en intern og ekstern vejledning til anklagemyndigheden om forberedelse og præsentation af teleoplysninger i retten. Vejledningerne er udarbejdet med henblik på at forbedre kvaliteten og skabe mere ensartethed i behandlingen og præsentationen af teledata i retten.

Til vejledningerne er endvidere knyttet en række bilag, der bl.a. beskriver de tekniske forhold omkring masteoplysninger, herunder bl.a. at fysiske forhold som høje bygninger mv. eller overbelastning af en sendemast kan medføre, at en mobiltelefon 'finder' til anden 'ledig' mast i området (mastespring).

Den interne vejledning anvendes bl.a. i forbindelse med undervisningen på Rigsadvokaturens kurser "Teleoplysninger i retten". Kurset, der udbydes årligt, er rettet mod anklagere og har til formål at give deltagerne en dybere forståelse af teknikken bag tilvejebringelse af teledata og forståelse af de informationer, som kan fås via teledata. Endvidere giver kurset indblik i konkrete redskaber og præsentationsmåder i forbindelse med fremlæggelse af teleoplysninger i retten.

4.2.2.1. Vurdering af teledata ved tiltalerejsning

I forbindelse med afgørelsen af tiltalespørgsmålet vil anklageren, som omtalt ovenfor, gennemgå sagens beviser og vurdere, om bevisbyrden kan loftes, så det udover enhver rimelig tvivl kan bevises, at den sigtede er skyldig i den rejste sigtelse.

Som led i vurderingen af tiltalespørgsmålet vil anklagemyndigheden bl.a. tage stilling til den bevismæssige værdi af teledata indhentet under efterforskningen. Det vil ske på baggrund af sagens samlede materiale, herunder f.eks. oversigter, pivottabeller, analyserapporter og efterforskningsrapporter mv. Teledata vil som omtalt altid indgå som ét blandt flere beviser i en sag, og den bevismæssige betydning af teledata vil derfor bero på en konkret vurdering af dels det enkelte teledatabevis, dels sagens samlede omstændigheder i øvrigt. Anklageren vil i medfør af objektivitetsprincippet i den forbindelse skulle tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning.

Finder anklageren, at den foreliggende teledata er ufuldstændig i forhold til sagens bevisemaer, eller hvis der opstår spørgsmål af teknisk karakter, vil anklageren anmode politiet om at belyse de rejste spørgsmål gennem yderligere efterforskning eller analyse.

4.2.2.2. Anvendelse af teledata under hovedforhandling

I tilfælde, hvor teledata skal anvendes som bevis under straffesagens hovedforhandling, vil anklageren i forbindelse med forberedelsen af hovedforhandlingen skulle overveje, på hvilken måde præsentationen af teledata i sagen skal foregå.

Ofte vil det i retten være tilstrækkeligt i papirform at fremlægge de analyser og andet materiale, der er udfærdiget på baggrund af teledata i sagen. I lidt større sager kan det være relevant at overveje at visualisere analyser og kort, f.eks. på storskærm for retten, sådan at dokumentationen af teledata bliver så effektiv og ressourcebesparende som muligt. I meget store sager vil teknisk support i forbindelse med præsentation af teledata typisk være nødvendig.

Navnlig i større sager, hvor teledata spiller en central rolle, kan det være nødvendigt for anklageren at indkalde vidner i form af teknikere eller efterforskere vedrørende bearbejdningen af teledata i sagen. I andre sager kan der være behov for, at anklagemyndigheden forud for sagens hovedforhandling indhenter sagkyndige udtalelser om komplicerede tekniske forhold vedrørende tele- og masteoplysninger f.eks. fra en teletekniker fra et tele-selskab.

Under hovedforhandlingen vil anklageren foretage dokumentation af relevant teledata og ofte også inddrage teledata i afhøringen af tiltalte og vidner. Det gælder både teledata, der taler for og imod tiltaltes skyld, jf. objektivitetsprincippet.

I det omfang, der er indkaldt vidner, f.eks. teleteknikere eller efterforskere, som skal afgive forklaring om tekniske begreber, forståelsen af teledata og analysen af teledata i sagen mv., vil der ske afhøring af vidnerne.

Det følger af det almindelige kontradiktionsprincip, at forsvaren under hovedforhandlingen – på lige fod med anklageren – vil kunne foretage dokumentation af teledata og stille spørgsmål til vidner mv. Retten vil endvidere være berettiget og forpligtet til at stille spørgsmål til vidner, som afhøres, når som helst der i sandhedens interesse er grund til dette.

I det omfang anklageren eller forsvaren under hovedforhandlingen finder, at der er behov for at få teledata yderligere belyst, vil såvel anklageren som forsvaren kunne anmode om supplerende bevisførelse, f.eks. indkaldelse af yderligere vidner. Retten vil også selv kunne beslutte, at yderligere beviser skal føres, hvis retten anser det for nødvendigt for sagens fuldstændige oplysning.

4.2.2.3. Tidligere kendte fejl, fejlkilder og usikkerheder i teledata

Det er ikke ukendt, at der kan optræde fejl, fejlkilder eller usikkerheder i teledata, som anvendes under straffesager. Aktorerne i straffeprocessen har således – også for den konkrete sag opstod – været opmærksomme på forskellige forhold, som kan have betydning for forståelsen og validiteten af teledata som bevis.

Som omtalt i Justitsministeriets besvarelse af 20. oktober 2015 af spørgsmål nr. 182 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg har det bl.a. været kendt, at Rigspolitiet tidligere i nogle tilfælde har konstateret, at teleudbydernes mastelister ikke har været korrekte og løbende ajourført, at der har været fejl i teleudbydernes historiske fortegnelser over mastelister, og at der ikke er sket en retvisende registrering af de transmissionsceller, som en mobiltelefon har anvendt i forbindelse med datatrafik. Rigspolitiet har senest den 13. og 16. september 2019 modtaget henvendelser fra to teleudbydere, der bl.a. via mastedatabasen.dk er blevet opmærksomme på, at deres mastelister til politiet i nogle tilfælde er påført forkerte adresser.

Som det også fremgår af besvarelsen af 20. oktober 2015 af spørgsmål nr. 182 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg, har der tidligere været konkrete tilfælde, hvor der har indgået unøjagtige masteplysninger. Eksempelvis opdagede man i en konkret sag fejl i forbindelse med udarbejdelsen af et mastekort, idet mastepositionerne i de modtagne teleoplysninger fra teleudbyderen var så springende inden for meget korte tidsintervaller, at det ikke ville have været fysisk muligt at flytte sig så hurtigt med telefonen mellem masterne.

Som anført i samme besvarelse har det også været kendt, at der kan være forskellige fysiske forhold, som gør, at en mobiltelefon f.eks. springer til en anden mast, jf. også Rigsadvokatens eksterne vejledning om præsentation af teleoplysninger omtalt i afsnit 4.2.2.

For så vidt angår de fejl, fejlkilder og usikkerheder mv. i teledata, som er fremkommet under teledatasagen, henvises til kapitel 6.

5. Det tidsmæssige forløb i sagen

Side 23

Telecentret har løbende håndteret henvendelser om mulige fejl, unøjagtigheder, fejlkilder mv. i teledata, som rekvirenterne har modtaget fra telecentret. Henvendelserne har hovedsageligt været håndteret ved fornyet behandling af de pågældende teledata i telecentret og blev af telecentret primært opfattet som brugerfejl og periodiske tekniske udfordringer frem for systematiske fejl vedrørende teledata. Telecentret modtog således eksempelvis i både februar, maj, august og september 2018 henvendelser fra rekvirenter, der konstaterede manglende historiske teleoplysninger i konverterede datasæt, hvilket blev håndteret i de konkrete tilfælde, men uden at det gav anledning til en mere systematisk gennemgang af data. I de tilfælde, hvor fejlindmeldingerne har omhandlet mangelfulde oplysninger i rådata, har telecentret oftest håndteret det ved at kommunikere med den relevante teleudbyder om de konkrete manglende oplysninger og dermed heller ikke behandlet det som mulige systematiske fejl. Henvendelserne er efter det oplyste blevet håndteret af medarbejdere i telecentret med vekslende inddragelse af de daværende chefer for telecentret.

Der er imidlertid også eksempler på, at problemstillinger vedrørende teledata er blevet håndteret på højere ledelsesniveau. Således blev der eksempelvis i 2012 afholdt møde mellem bl.a. den daværende politidirektor for Politiområdet og et teleselskab vedrørende uregelmæssigheder og mangler vedrørende telemasters placering, som der efterfølgende blev rettet op på fra teleselskabets side.

I det følgende redegøres for hændelsesforløbet startende i november 2018, hvor telecentret efter det oplyste for første gang handlede på en mistanke om, at der kunne være en generel konverteringsfejl i det it-program, der blev anvendt til at konvertere rådata fra teleudbyderne, og frem til den 18. august 2019, hvor justitsministeren bad rigspolitichefen og rigsadvokaten redegøre for alle relevante forhold vedrørende teledatasagen.

5.1. Fra november 2018 til februar 2019

På baggrund af en konkret verserende efterforskning i en politikreds fik telecentret i november 2018 mistanke om, at der kunne være en generel konverteringsfejl i det it-program i telecentret, som konverterede rådata og videreformidlede disse data til den relevante rekvirent. Der var i den konkrete sag konstateret umiddelbart uforklarlige uoverensstemmelser mellem rådata og konverterede data, således at dele af rådata ikke indgik i den konverterede data, som blev formidlet fra telecentret til politikredsen. Den daværende chef for

NEA og chefen for NC3 blev medio november 2018 orienteret om de manglende teleoplysninger i den konkrete sag.

Side 24

På baggrund af henvendelsen til telecentret om uoverensstemmelser mellem rådata og konverterede data i den konkrete efterforskning foretog telecentret i november 2018 en stikprøve med henblik på afklaring af, om der umiddelbart var tegn på en generel fejl. Stikprøvekontrollen omfattede 60 tilfældigt udvalgte sager – 30 fra 2017 og 30 fra 2018. Kontrollen – som ikke er dokumenteret og dermed ikke mulig at genskabe – viste angiveligt, at langt hovedparten af de kontrollerede sager var korrekt konverteret, mens der i få tilfælde bestod en forskel mellem rådata og konverterede data med op til fire linjers forskel i de respektive regneark.

Telecentret vurderede på baggrund af stikprøvekontrollen, at de forskelle, som stikprøven viste, ikke tydede på en generel systemfejl, samt at konverteringsfejlen i den konkrete sag skyldtes de store datafiler, der var indhentet til den pågældende sag, og som havde et meget stort omfang.

Telecentret indsatte den 28. november 2018 et nyt afsnit i den vejledning, som blev leveret til rekvirenten sammen med filerne med rådata og konverterede data, jf. afsnit 3.3 og 6.4. I det nye afsnit blev det anført, at rekvirenten inden brugen af konverterede data altid skulle sikre sig, at antallet af rækker med aktiviteter i de to datasæt var overensstemmende. Rekvirenterne blev dog ikke gjort særskilt opmærksom på ændringen i vejledningen.

Den daværende chef for NEA modtog efter anmodning den 14. januar 2019 en beskrivelse af telecentrets håndtering af historiske teledata. Det fremgik bl.a. heraf, at der i forbindelse med konverteringen af visse meget store filer kunne mangle oplysninger i de datasæt, som rekvirenten modtog fra telecentret. Det fremgik også, at et fuldt datasæt efterfølgende blev leveret til rekvirenten, og at Rigspolitiet i den forbindelse medsendte en vejledning om anvendelse af teledata, hvoraf det bl.a. fremgik, at rekvirenten altid skulle kontrollere, om der manglede data. Telecentrets beskrivelse af håndteringen af teledata gav ikke anledning til, at der på dette tidspunkt blev iværksat yderligere undersøgelser, idet den daværende chef for NEA afventede en uddybet gennemgang af teledata i den konkrete straffesag, som i november 2018 var årsagen til, at telecentret foretog stikprøven.

Den 5. februar 2019 blev telecentret kontaktet af en rekvirent vedrørende samme problemstilling i en anden efterforskning, og på den baggrund iværksatte telecentret en systematisk gennemgang af alle rekvitioner i perioden fra januar 2017 til februar 2019 for at afdække, om der kunne konstateres en generel fejl i konverterede data. Den daværende chef for NEA blev den 20. februar 2019 orienteret om den nye henvendelse, og om at gennemgangen på det foreløbige grundlag viste, at der formentlig var tale om en generel fejl i konverteringen af rådata. Der forelå dog ingen endelige resultater af undersøgelsen på dette tidspunkt.

Den daværende chef for NEA blev i slutningen af februar 2019 oplyst om, at den fulde gennemgang af sagerne fra januar 2017 til februar 2019 havde identificeret flere sager, hvor der var konstateret uoverensstemmelser mellem rådata og konverterede data. Den daværende chef for NEA og chefen for NC3 aftalte at påbegynde forberedelsen af en orientering til politikredsene om problemstillingen indeholdende en anmodning til kredsene om at undersøge de identificerede sager i hver enkel kreds med henblik på en konkret vurdering af teledataenes betydning for efterforskningen.

Den 27. februar 2019 bragte den daværende chef for NEA sagen op på et møde i Politiorådets øverste ledelse. På mødet oplyste den daværende chef for NEA, at der var konstateret mangler i teledata i en større efterforskning, og at der var noget, som tydede på, at der også kunne være mangler i andre sager. Det blev i den forbindelse aftalt, at der skulle udarbejdes et notat om sagen.

5.2. Marts 2019

I starten af marts 2019 arbejdede telecentret videre med at identificere mulige årsager til, at der i visse konverterede datasæt manglede teledata. Den 8. marts 2019 vurderede telecentret, at det angiveligt var en timer i it-systemet, der var årsag til konverteringsproblemet. Timeren blev fjernet samme dag, og telecentret indførte kontrolprocedurer for at sikre, at eventuelle mangelfulde konverterede data fremover ville blive konstateret, inden rekvirenterne tog dem i anvendelse. I den e-mail, ved hvilken de konverterede teledata samt kopien af rådata fremsendes til rekvirenten, jf. afsnit 3.3, blev der samme dag indsat en standardtekst med henblik på at tydeliggøre vigtigheden af, at modtageren kontrollerede, at antallet af aktiviteter i rådata svarede til antallet af aktiviteter i det bearbejdede data, før analyse og behandling af teledata blev iværksat. Denne standardtekst svarede indholdsmæssigt til den justerede vejledning af november 2018.

På det foreliggende grundlag kunne telecentret dog ikke udelukke, at manglerne i de konverterede datasæt kunne bero på andre forhold end timer-funktionen, ligesom det mulige omfang af mangelfulde teledata fortsat var uafklaret, idet det bl.a. stadig var uvist, hvornår problemet var opstået.

Den 13. marts 2019 blev det drøftet mellem politidirektøren for Politio mrådet (herefter politidirektøren) og Rigspolitiets databeskyttelseschef, hvorvidt teledatasagen ville have betydning for Justitsministeriets daværende overvejelser om en mulig revision af logningsreglerne. På den baggrund blev der den 13. marts 2019 afholdt et internt møde i Politio mrådet med deltagelse af bl.a. politidirektøren, chefen for NEA, chefen for National Efterforskningscenter (herefter NEC), chefen for NEA's juridiske sekretariat og databeskyttelseschefen samt medarbejdere i telecentret. På mødet gennemgik telecentret problemet med konverteringen af teledata. Telecentret kunne på mødet ikke konkludere, hvor længe konverteringsfejlen kunne have stået på, men at det kunne have været flere år. Telecentret oplyste desuden, at den type teledata, der benævnes særlige tjenester, ikke i alle tilfælde indgik i konverterede teledata, men at der på det foreliggende grundlag ikke var klarhed over, om det kunne være en del af forklaringen på, at der i visse sager manglede konverterede teleoplysninger, ligesom det var uklart, hvad der var årsag til, at særlige tjenester ikke indgik i alle konverterede datasæt.

Politidirektøren har oplyst, at det på mødet – efter en faglig diskussion om de mulige konsekvenser af manglende teledata, herunder om potentielle fejl i domstolsafgørelser – stod klart, at der kunne blive tale om et stort oprydningsarbejde, og at det blev på baggrund af mødet besluttet, at Rigsadvokaturen og Justitsministeriet skulle orienteres om sagen.

Politidirektøren har endvidere oplyst, at han samme dag drøftede sagen med Rigspolitiets koncernstyringsdirektør (herefter koncernstyringsdirektøren), og at de i enighed konkluderede, at en orientering af rigspolitichefen kunne vente, til rigspolitichefen var hjemme fra ferie. Koncernstyringsdirektøren har dog oplyst, at de ikke drøftede selve indholdet i sagen, og at han ikke fik det indtryk, at sagen var så presserende, at den ikke kunne afvente, at rigspolitichefen var tilbage fra ferie.

Politidirektøren har derudover oplyst, at han samme dag over for en afdelingschef i Justitsministeriet oplyste, at der i en stor efterforskning havde vist sig at mangle teledata, og at årsagen skulle findes i Rigspolitiets konverteringssystem, samt at det efterfølgende havde

vist sig, at der også var konverteringsfejl i andre sager. Politidirektøren har i den forbindelse oplyst, at han orienterede afdelingschefen om, at telecentret i februar 2019 konstaterede, at der var tale om systematiske konverteringsfejl, der kunne have stået på i årevis, og at årsagen til konverteringsfejlen ifølge telecentret skulle være rettet den 8. marts 2019, så konverterede datasæt efter denne dato ville være fuldstændige. Politidirektøren har endvidere oplyst, at de i samtalen herefter drøftede spørgsmålet om, at manglende teledata potentielt kunne have betydet, at skyldige var gået fri, men også potentielt kunne have ført til forkerte afgørelser ved domstolene, og at der derfor kunne blive tale om et meget stort oprydningsarbejde. Politidirektøren har afslutningsvis oplyst, at det blev aftalt med afdelingschefen i Justitsministeriet, at Rigspolitiet skulle udarbejde et notat om sagen, og at sagen skulle drøftes på et møde. Mødet blev efterfølgende kalendersat til den 27. marts 2019.

Af et tidligere udkast til redegørelse om tidsforløbet, som politidirektøren den 5. august 2019 sendte til rigspolitichefen og koncernstyringsdirektøren, fremgik det, at det den 13. marts 2019 blev tilkendegivet over for både Rigsadvokaturen og Justitsministeriet, at Rigspolitiet endnu ikke havde et overblik over sagens nærmere omstændigheder, herunder fejls karakter, hvor længe fejlen havde eksisteret, det mulige antal berørte straffesager, og at Rigspolitiet derfor ville skulle bruge tid på at få sagen tilstrækkeligt oplyst med henblik på stillingtagen til det videre forløb, og hvilke tiltag der burde iværksættes. Endelig fremgik det af udkastet, at det over for Justitsministeriet blev betonet, at der alene var tale om en foreløbig orientering, og at Rigspolitiet ville vende tilbage over for ministeriet, når det blev muligt at redegøre mere udførligt for sagens indhold og omfang, hvilket Justitsministeriet tog til efterretning.

Samme dag – den 13. marts 2019 – orienterede chefen for NEA telefonisk en vicesstatsadvokat i Kvalitetsafdelingen hos Rigsadvokaturen (herefter vicesstatsadvokaten) om sagen. Det blev oplyst, at Rigspolitiet i november 2018 var blevet opmærksom på fejl i forbindelse med konverteringen af teledata i en større efterforskning. Rigspolitiet havde i slutningen af februar 2019 konstateret mulige fejl i andre sager. Fejlene vedrørte – som sagen var oplyst – situationer, hvor der var indhentet meget store mængder teledata gennem såkaldte ”mastesug”. Der var herefter enighed om, at problemstillingen som udgangspunkt vedrørte uopklarede sager – og ikke urigtige domfældelser – da oplysninger indhentet gennem mastesug almindeligvis ikke anvendes som bevis i retten, men derimod som grundlag for indhentning af andre teleoplysninger under efterforskningen. Det blev videre oplyst, at Rigspolitiets

vurdering var, at fejlen formentligt skyldtes en fejl i timeropsætningen i konverteringssystemet, som havde medført, at konverteringen af data var ”stoppet” efter én time, og at dele af rådata derfor ikke var kommet med, men at fejlen var rettet, og at Rigspolitiet nu var i færd med at kigge bagudrettet på sager. Chefen for NEA oplyste endvidere, at problemstillingen var blevet yderligere aktualiseret som følge af Justitsministeriets overvejelser om revision af logningsreglerne. Justitsministeriet var derfor nu orienteret om sagen og havde anmodet Rigspolitiet om at beskrive problemet nærmere. Chefen for NEA gav afslutningsvist udtryk for, at der var tale om en forelobig orientering, og at Rigsadvokaturen ville blive indkaldt til et møde i Justitsministeriet med henblik på en uddybende orientering.

Rigsadvokaturen har supplerende oplyst, at chefen for NEA på forespørgsel oplyste, at det på daværende tidspunkt var meget vanskeligt at vurdere, hvor mange sager der kunne være berørt af fejlen, men et muligt gæt kunne være i omegnen af 100 sager.

I de efterfølgende dage arbejdede telecentret videre med at fastlægge problemets mulige årsag og omfang, ligesom Rigspolitiet arbejdede på et forelobigt udkast til teknisk notat om sagen. En første og forelobig version af notatet dateret den 17. marts 2019 blev drøftet i Politiovrådet den 19. marts 2019, hvor bl.a. politidirektøren, chefen for NEA og en række centerchefer var til stede. Det fremgik bl.a. af notatudkastet, at NC3 havde identificeret flere sager, hvor det blev vurderet, at politikredsene kunne have modtaget datasæt, hvor antallet af rækker med aktiviteter i konverteret data ikke var overensstemmende med det tilsvarende sæt rådata. Telecentret pegede – ud over fejl i timeropsætningen i konverteringssystemet – på fem forskellige mulige fejlkilder, herunder særligt på konvertering af særlige tjenester samt overførsel af teledata til politikredsene. Telecentret var dog ikke på daværende tidspunkt i stand til at afdække antallet af fejlbehæftede sager.

Den 20. marts 2019 deltog politidirektøren og chefen for NEA i et møde hos rigspolitichefen, som blev orienteret om sagen. Politidirektøren har oplyst, at rigspolitichefen blev orienteret grundigt om sagen og den konstaterede fejl i konverteringssystemet og om, at Justitsministeriet og Rigsadvokaturen blev orienteret straks efter, at Rigspolitiet blev opmærksom på sagens alvor den 13. marts 2019. Politidirektøren har endvidere oplyst, at rigspolitichefen blev orienteret om det planlagte møde mellem Justitsministeriet og Rigspolitiet den 27. marts 2019, hvor Justitsministeriet ifølge politidirektøren skulle gives en grundig indføring i sagen, og hvor de potentielle konsekvenser af de manglende data i konkrete straffesager skulle drøftes.

Rigspolitichefen har oplyst, at han på mødet den 20. marts 2019 blev orienteret om, at telecentret havde identificeret et antal sager, hvor politikredsene havde modtaget datasæt, hvor antallet af rækker i konverteret data ikke var i overensstemmelse med antallet af rækker i de tilsvarende sæt rådata. Telecentret vidste ikke, hvornår eller præcist hvordan uoverensstemmelsen var opstået, men vurderede, at det var sandsynligt, at en timer i konverteringssystemet var hovedårsagen til problemet. Timeren var nu fjernet. Man vidste ikke, hvor mange sager det drejede sig om. Rigspolitichefen har endvidere oplyst, at det ikke på mødet kunne oplyses, om diskrepansen mellem antallet af rækker havde haft reelle konsekvenser i de omfattede sager. Det blev på mødet særligt beskrevet, at der ikke var tale om egentlige fejl – men om, at der manglede oplysninger. Rigspolitichefen har derudover oplyst, at det på mødet blev understreget, at telecentret havde indført kontrolprocedurer, der ville sikre, at antallet af aktiviteter i rådata svarede til antallet af aktiviteter i konverterede data for videre sagsbehandling. Det blev på mødet aftalt hurtigst muligt at afdække problemets årsager, omfang og konsekvenser.

Den 22. marts 2019 forelå et revideret udkast til notatet af 17. marts 2019, hvor det bl.a. fremgik, at telecentrets undersøgelser havde vist, at der i perioden fra starten af 2012 til starten af marts 2019 kunne være sager, hvor politikredsene havde modtaget ufuldstændige teledatasæt fra Rigspolitiet. Om omfanget af problemstillingen fremgik det af notatet, at telecentret havde identificeret ca. 600 sager i 2017 og 2018, hvor politikredsene havde modtaget datasæt, hvor antallet af rækker med aktiviteter i konverteret data ikke var overensstemmende med antallet af rækker med aktiviteter i det tilsvarende sæt rådata. En yderligere gennemgang af telecentrets arkiv for teledata indikerede ifølge notatet, at der i årene fra 2012 til 2015 i gennemsnit var mindst 150 sager årligt med mangelfuld konverteret data. Det var dog telecentrets vurdering, at divergensen for årene 2012-2015 ikke reelt dækkede over en forskel mellem aktiviteter i rådata og konverteret data, da størsteparten af de identificerede sager dækkede over en sammenstillingsfejl på én række, og at dette var en kendt datasammenstillingsudfordring. Det konkluderedes i notatet, at fejlene i en meget stor del af de identificerede sager vedrørte særlige tjenester, og at konverteringen af særlige tjenester kunne have været ufuldstændig i perioden fra november 2016 til juni 2018.

Mødet mellem Rigspolitiet og Justitsministeriet, der var kalendersat til den 27. marts 2019, blev aflyst, og der blev efterfølgende aftalt et nyt møde om sagen til den 4. april 2019, som Rigsadvokaturen også blev indkaldt til.

5.3. April 2019

Den daværende chef for telecentret blev den 1. april 2019 midlertidigt overført til andet arbejde i Politiområdet. Baggrunden var, at flere medarbejdere opfattede, at den pågældende chef på et internt møde i telecentret den 27. marts 2019 havde bedt dem om at oplyse, at der blev gennemført kontroller, uanset om kontrollerne rent faktisk blev gennemført. Den pågældende chef søgte sin afsked og fratrådte den 31. maj 2019.

Chefen for NEA har oplyst, at det efterfølgende blev undersøgt, om de pågældende kontroller reelt var blevet udført, og at dette blev efterfølgende bekræftet af både telecentret og chefen for NC3.

Rigspolitietschefen har oplyst, at teledatasagen – som et blandt flere emner – kort blev berørt i en telefonsamtale primo april 2019 med en afdelingschef i Justitsministeriet. Rigspolitietschefen bekræftede, at der var ledelsesmæssigt fokus på sagen.

Mødet mellem Rigspolitiet, Justitsministeriet og Rigsadvokaturen, der var kalendersat til den 4. april 2019, blev aflyst. Der blev i stedet aftalt et nyt møde den 26. april 2019 mellem Rigspolitiet og Justitsministeriet. Rigsadvokaturen blev ikke indkaldt til dette møde.

Politidirektøren har oplyst, at han som følge af de aflyste møder med Justitsministeriet besluttede at arrangere et møde med Rigsadvokaturen om sagen. Mødet blev afholdt den 11. april 2019 med deltagelse af bl.a. politidirektøren, chefen for NEA og chefen for NC3. Fra Rigsadvokaturen deltog bl.a. statsadvokaten og vicesstatsadvokaten. Politidirektøren har derudover oplyst, at Rigspolitiet på mødet oplyste om konverteringsfejlen på baggrund af den aktuelle viden, herunder at konverteringsfejlen kunne opstå i sager med mange data, men potentielt også i situationer, hvor mange sager med få data blev indlæst i systemet samtidig. I hvor lang en periode, fejlen havde stået på – og dermed hvor mange sager, fejlen potentielt kunne vedrøre – var på dette tidspunkt ikke klarlagt. På mødet oplyste Rigspolitiet derudover, at konverteringsfejlen var rettet, og at der var indført kontrolprocedurer, og man var i færd med at fremfinde data. Der fremkom på mødet ikke nærmere oplysninger om omfanget af sager med fejl, idet det blev oplyst, at Rigspolitiet fortsat arbejdede på at afdække fejlenes årsag, omfang og betydning.

Rigsadvokaturen har supplerende oplyst, at emnet blev drøftet som det sidste af to dagsordenspunkter på mødet den 11. april 2019, og at Rigspolitiet på mødet i al væsentlighed gentog indholdet af telefonsamtalen den 13. marts 2019, ligesom der blev redegjort for de tekniske aspekter i forbindelse med politiets indhentning og konvertering af teledata. Rigsadvokaturen har endvidere oplyst, at Rigspolitiet på mødet oplyste, at hovedmistanken fortsat var rettet mod en timerfejl, men at man også havde set indikationer på andre mulige fejl. En del mulige fejl viste sig dog ikke at være reelle fejl, når de blev undersøgt nærmere.

På mødet blev det bl.a. fremhævet af Rigsadvokaturen, at sagen ikke kun rejste spørgsmål om uopklarede sager, men også retssikkerhedsmæssige aspekter. Selv om risikoen var lav, ville det i sager baseret på indicier ikke kunne udelukkes at have haft bevismæssig betydning, hvis der havde manglet oplysninger om aktiviteter i den konverterede teledata, som f.eks. underbyggede et alibi. Der kunne derfor, afhængig af fejlenes karakter og betydning, potentielt opstå spørgsmål om sager, som skulle ankes eller genoptages. Derudover var der en drøftelse af, hvordan sager med fejl ville skulle håndteres, herunder rollefordelingen mellem Rigspolitiet, politikredsene og anklagemyndigheden.

Rigspolitiet arbejdede på daværende tidspunkt ud fra en forventning om, at gennemgangen af sager kunne være afsluttet inden sommerferien. Det blev endvidere oplyst, at der var aftalt møde med Justitsministeriet om sagen efter påske, hvor også Rigsadvokaturen ville blive indkaldt. Ved afslutningen af mødet udleverede Rigspolitiet to tekniske notater udarbejdet af Politiorådet dateret henholdsvis samme dag og den 9. april 2019 samt Rigspolitiets vejledning, som fremsendes til rekvirenter af teledata. Det udleverede materiale blev ikke nærmere gennemgået.

Af notatet af 11. april 2019 fremgik det bl.a., at særligt store datasæt kunne være et problem for politiets konverteringssystem som følge af en timerindstilling. Det fremgik endvidere, at timerindstillingen kunne betyde, at konverteringsfejlen ligeledes kunne opstå, hvor mange datasæt – uanset størrelse – skulle konverteres i forlængelse af hinanden, således at der var dannet en kø i konverteringssystemet. Disse forhold vurderedes afhjulpet, og det var således vurderingen, at disse ikke ville kunne give anledning til problemer fremadrettet. Om omfanget af problemstillingen fremgik det af notatet – i lighed med den foreløbige version af 22. marts 2019 – at telecentret havde identificeret ca. 600 sager i 2017 og 2018, hvor politikredsene havde modtaget mangelfulde datasæt. Det vurderedes i notatet, at den manglende data i en meget stor del af de identificerede sager vedrørte datatypen særlige

tjenester, og at konverteringen af datatypen kunne have været ufuldstændig i perioden fra november 2016 til juni 2018. I notatet blev det fremhævet, at det ikke var muligt med sikkerhed at fastslå, om de identificerede problemer i konkrete tilfælde reelt havde påvirket politiets efterforskning. Notatet oplyste herudover om fejl i tilfælde, hvor samme telefon kunne være registreret på flere forskellige master på samme tidspunkt, trods stor indbyrdes afstand mellem masterne.

Den 17. april 2019 fremsendte chefen for NC3 et udkast til en plan for gennemgang af historiske sager til chefen for NEA. Planen var dateret til den 15. april 2019, og det fremgik bl.a. heraf, at der blev lagt op til at etablere et såkaldt 'digitalt rejsehold' for henholdsvis Østdanmark og Vestdanmark, som skulle bistå med at udfinde og gennemgå relevante straffesager samt genskabe teledatahistorik i muligt omfang. Af planen fremgik det bl.a., at arbejdet skulle vedrøre rekvisitioner for perioden fra den 1. januar 2012 til den 8. marts 2019. Telecentrets undersøgelser pegede på, at fejlen kunne være opstået i 2013. For at afklare, om denne antagelse var korrekt, skulle sager fra 2012 også gennemgås. Til brug for arbejdet skulle der indledningsvis foretages genindlæsning af historiske teleoplysninger indhentet i den pågældende periode. Genindlæsningen af data var påbegyndt i telecentret i begyndelsen af april 2019 og forventedes at være afsluttet i midten af april 2019. Herudover blev der lagt op til, at telecentret ville indhente erfaringer fra Københavns Vestegns Politi og Midt- og Vestsjællands Politi, som ifølge det oplyste af egen drift i marts 2019 og begyndelsen af april 2019 havde gennemgået et antal ældre sager med telerekvisitioner. På baggrund af erfaringerne i Københavns Vestegns Politi og Midt- og Vestsjællands Politi skulle det digitale rejsehold påbegynde arbejdet i henholdsvis Østjyllands Politi og Københavns Vestegns Politi i uge 19 og Københavns Politi i uge 20. Der var lagt op til, at indsatsen herefter skulle evalueres, og at alle øvrige kredse ville få besøg af det digitale rejsehold inden udgangen af uge 26.

Den 26. april 2019 blev der afholdt møde mellem Justitsministeriet og Rigspolitiet om sagen. Rigsadvokaturen blev ikke indkaldt til mødet. På mødet deltog bl.a. politidirektøren, chefen for NEA, chefen for NC3 samt en afdelingschef og flere kontorchefer fra Justitsministeriet. Politidirektøren har oplyst, at Rigspolitiet på mødet grundigt redegjorde for sagen, herunder om hvordan fejlen opstod. Politidirektøren har oplyst, at Rigspolitiet endvidere oplyste, at det på dette tidspunkt fortsat ikke var afklaret, hvor lang tid fejlen havde stået på. Politidirektøren har endvidere oplyst, at han – som følge af, at Rigsadvokaturen ikke var repræsenteret på mødet – nævnte den bekymring, som Rigsadvokaturen havde rejst på

mødet den 11. april 2019 om, at de manglende teledata kunne have haft betydning for domstolenes afgørelse i sager, hvor afgørelsen baserede sig på en sum af indicier. Politidirektøren har desuden oplyst, at det var hans vurdering, at politiet derfor potentielt stod over for at skulle gennemgå en meget stor mængde af sager. Politidirektøren har endelig oplyst, at Justitsministeriet på mødet tilkendegav, at ministeriet ønskede en oversigt over og vurdering af betydningen for drabssager, hvor der var rekvireret teledata. Politidirektøren har afslutningsvis oplyst, at det blev aftalt at afholde et møde mellem Justitsministeriet og Rigspolitiet om teledatafejlenes betydning for drabssager.

Rigspolitiet iværksatte efter mødet med Justitsministeriet en gennemgang af drabssager, hvor politiet i perioden fra den 1. januar 2012 til den 8. marts 2019 som led i efterforskningen havde indhentet teledata. Arbejdet med at identificere disse sager i telecentrets system blev afsluttet den 9. maj 2019, hvor der var identificeret i alt 124 drabssager i den pågældende periode, hvori der var indhentet teleoplysninger.

5.4. Maj 2019

Den 1. maj 2019 drøftede chefen for NC3 og vicesstatsadvokaten kort muligheden for at arrangere et fælles møde med Østjyllands Politi med henblik på at udmonte Rigspolitiets plan for gennemgang af historiske sager. Chefen for NC3 oplyste, at Rigspolitiet under mødet med Justitsministeriet den forudgående uge havde orienteret Justitsministeriet om problematikken og Rigspolitiets foreløbige overvejelser om processen for gennemgang af berørte sager.

Den 2. maj 2019 blev sagen, som tidligere havde været kort omtalt for rigsadvokaten, drøftet på et internt møde i Rigsadvokaturen. I mødet deltog statsadvokaten, vicesstatsadvokaten og rigsadvokaten. Der var på mødet enighed om, at forsvarere og domstolene ville skulle orienteres om fejlen, ligesom der ville være behov for generelt at melde ud om konverteringsfejlen hos Rigspolitiet.

I forlængelse heraf meddelte vicesstatsadvokaten den 3. maj 2019 chefen for NC3, at Rigsadvokaturen ville udarbejde en orienteringsskrivelse til forsvarerne og domstolene om konverteringsfejlen og de mulige konsekvenser heraf, og at der ville være behov for at melde generelt ud om problemstillingen. Denne beslutning førte ikke til ændringer i Rigspolitiets plan om at påbegynde en gennemgang af muligt berørte straffesager.

Den 3. maj 2019 orienterede Rigsadvokaturen de regionale statsadvokater om sagen.

Side 34

Den 7. maj 2019 holdt bl.a. chefen for NEA, chefen for NC3, repræsentanter fra telecentret og en repræsentant fra Rigsadvokaturen møde med chefpolitiinspektøren og chefanklageren ved Østjyllands Politi med henblik på hurtigst muligt at iværksætte sagsgennemgangen. Chefen for NEA tilkendegav på mødet, at Rigspolitiet foreløbigt ønskede at forholde sig reaktivt rent pressemæssigt. Repræsentanten fra Rigsadvokaturen tilkendegav, at Rigsadvokaturen ville sende et orienteringsbrev til forsvarerne. Chefen for NEA bemærkede i forbindelse med mødet, at politidirektøren ønskede at blive orienteret, inden Rigsadvokaturen sendte orienteringsbrevet.

Den 9. maj 2019 blev chefen for NEA og chefen for NC3 – som opfølgning på mødet i Justitsministeriet den 26. april 2019 – indkaldt til møde i Justitsministeriet om teledata. Mødet blev aftalt til den 16. maj 2019. Mødet blev efterfølgende flyttet til den 27. maj 2019.

Den 9. maj 2019 sendte NC3 en opgørelse over relevante historiske sager i perioden fra 2017 til 2019 til Østjyllands Politi med henblik på, at kredsen kunne gennemgå sager fra denne periode.

Den 10. maj 2019 blev et tillægsnotat til notatet af 11. april 2019 om teledata fremsendt til politidirektøren og chefen for NEA. Det fremgik bl.a. af tillægsnotatet, at en opdateringsfil i konverteringssystemet vurderedes at være årsagen til de konverteringsfejl, der var beskrevet i notatet af 11. april 2019. Det fremgik desuden af tillægsnotatet, at opdateringsfilen i Rigspolitiets konverteringssystem kunne være indlæst i perioden fra den 24. maj 2013 til den 25. februar 2014. Det bemærkedes afslutningsvist i tillægsnotatet, at timeren blev fjernet den 8. marts 2019.

Som følge af tillægsnotatet blev det af politidirektøren besluttet, at undersøgelsesperioden skulle gå tilbage til og med 2012 fra det tidspunkt, hvor det eksisterende rekvisitionssystem blev etableret. Derved sikredes en kontrolperiode for hypotesen om, at systemopdateringsfejlen fra 2013 var årsagen til konverteringsfejlen.

Den 10. maj 2019 drøftede chefen for NC3 og vicesstatsadvokaten mere generelt status i sagen. Vicesstatsadvokaten har oplyst, at politidirektøren deltog under den sidste del af telefonsamtalen, og at politidirektøren i den forbindelse spurgte til behovet for at orientere forsvarerne, hvis det f.eks. viste sig, at fejlene var uden betydning. Vicesstatsadvokaten oplyste, at det var besluttet af rigsadvokaten og skulle ses i lyset af forsvarerens ret til aktindsigt i alle oplysninger tilvejebragt til brug for en straffesag.

Samme dag drøftede politidirektøren sagen med statsadvokaten i kanten af et andet møde.

Politidirektøren tilkendegav, at Rigspolitiet ønskede at igangsætte forundersøgelsen i Østjyllands Politi, for over to uger at få erfaringer med, hvordan processen med fremfinding og gennemgang af sager kunne gennemføres for hele landet. Rigsadvokaturen har supplerende oplyst, at politidirektøren også tilkendegav, at Rigspolitiet ønskede et bedre vidensgrundlag, inden Rigsadvokaturen orienterede forsvarerne. Politidirektøren fandt derfor, at udsendelsen af orienteringsbrevet skulle afvente resultaterne fra sagsgennemgangen i Østjyllands Politi, som forventedes at foreligge inden for to uger. Statsadvokaten tog dette til efterretning.

Den 13. maj 2019 gik Rigsadvokaturen i gang med at udarbejde et foreløbigt udkast til orienteringsbrev til forsvarere og domstolene.

Den 16. maj 2019 orienterede vicesstatsadvokaten de regionale statsadvokater om, at Rigspolitiet havde oplyst, at gennemgangen af sager i Østjyllands Politi blev forsinket, men at Rigsadvokaturen fortsat håbede at kunne sende et generelt orienteringsbrev til forsvarerne den følgende uge.

Den 21. maj 2019 anmodede Rigsadvokaturen om Rigspolitiets eventuelle bemærkninger til et første udkast til orienteringsbrev.

Den 23. maj 2019 forespurgte vicesstatsadvokaten politidirektøren til, om Rigspolitiet havde bemærkninger til det fremsendte brev, idet Rigsadvokaturen gerne ville sende brevet samme uge. Politidirektøren bemærkede dertil, at Rigspolitiet ville sætte pris på, hvis Rigsadvokaturen kunne vente til den følgende uge, når Rigspolitiet var færdige med gennemgangen i Østjyllands Politi. Vicesstatsadvokaten anmodede om en uddybning af baggrunden for at vente, da Rigsadvokaturen fortsat ønskede at sende brevet ud så tidligt som muligt.

Samme dag kontaktede kommunikationschefen hos Rigsadvokaturen vicesstatsadvokaten og oplyste, at Rigspolitiets kommunikationsdirektør (herefter kommunikationsdirektøren) over for ham havde rejst spørgsmålet om, hvorvidt Rigspolitiet og Rigsadvokaturen kunne udsende brevet til forsvarerne under valgkampen.

Politidirektøren blev ligeledes kontaktet af kommunikationsdirektøren med henblik på at høre politidirektørens vurdering af, om Statsministeriets skrivelse om den parlamentariske situation efter udskrivelse af valg havde betydning for, hvornår Rigsadvokaturen kunne sende et brev om teledatasagen til forsvarsadvokaterne mv. Politidirektøren afviste i den forbindelse, at Statsministeriets skrivelse kunne have betydning herfor.

Senere samme dag drøftede politidirektøren og vicesstatsadvokaten processen vedrørende orienteringsbrevet. Der var under samtalen enighed om, at valgkampen var uden betydning for orienteringen af forsvarerne. Derudover blev den videre proces drøftet.

Rigsadvokaturen har oplyst, at politidirektøren fastholdt, at resultaterne fra sagsgennemgangen i Østjyllands Politi var afgørende for at kunne informere ordentligt om sagen og tilrettelægge en hensigtsmæssig fremadrettet proces, hvilket vicesstatsadvokaten tog til efterretning.

Efterfølgende orienterede vicesstatsadvokaten statsadvokaten om samtalen.

Den 24. maj 2019 orienterede statsadvokaten på forespørgsel rigsadvokaten om den planlagte proces i det, der internt hos Rigsadvokaturen blev omtalt som 'mastesugsagen'. Statsadvokaten oplyste, at Rigspolitiet fortsat var usikre i forhold til problemets omfang, og at man afventede sagsgennemgangen i Østjyllands Politi. Planen var, at orienteringsbrevet til forsvarerne skulle udsendes i starten af den følgende uge. Der var enighed om, at det gav god mening at blive klogere på problemets omfang og mulige konsekvenser, for at man meldte ud, men at det samtidig var en balance.

Den 27. maj 2019 efterspurgte vicesstatsadvokaten Rigspolitiets bemærkninger til udkastet til orienteringsbrevet. Vicesstatsadvokaten tilkendegav i den forbindelse, at Rigsadvokaturen meget gerne ville have bemærkninger samme dag, da Rigsadvokaturen ville udsende brevet den følgende dag. Politidirektøren fremsendte kort efter Rigspolitiets bemærkninger

til brevet. Af bemærkningerne fremgik det bl.a., at Rigspolitiet foreslog, at oplysningen i brevet om, at sagsgennemgangen forventedes at vare 2-3 måneder, blev ændret til 4-5 måneder. I forbindelse med fremsendelsen af bemærkningerne oplyste politidirektøren, at han ønskede 'at vende timing mv. endnu en gang', inden Rigsadvokaturen sendte brevet. Rigsadvokaturen svarede kort efter, at man havde indarbejdet ændringerne, idet tidshorisonten for sagsgennemgangen dog var ændret til 'hurtigst muligt'.

Det planlagte møde i Justitsministeriet med Rigspolitiet den 27. maj 2019 blev aflyst.

Rigsadvokaturen har oplyst, at politidirektøren den 28. maj 2019 kontaktede statsadvokaten og oplyste, at Rigspolitiet ønskede det tekniske afsnit om it-fejlen i orienteringsbrevet udbygget. Rigspolitiet ønskede endvidere, at det af brevet fremgik, at konverteringsfejlen var rettet.

Samme aften anmodede vicestatsadvokaten efter aftale med statsadvokaten politidirektøren om at fremsende Rigspolitiets uddybende tekniske beskrivelse af it-fejlen og nærmere oplysninger, om hvordan fejlen var rettet, med henblik på at oplysningerne kunne indgå i orienteringsbrevet til forsvarerne.

Dagen efter drøftede rigsadvokaten og statsadvokaten sagen. Det blev besluttet at igangsætte orienteringsprocessen af forsvarerne ved at indkalde til et ekstraordinært møde i Kontaktudvalget mellem Advokatrådet, Landsforeningen af Forsvarsadvokater og anklagemyndigheden (herefter Kontaktudvalget). Rigsadvokaturen foreslog den 6. og 11. juni 2019 som mulige mødedatoer. Af mødeindkaldelsen fremgik det, at formålet med mødet var at drøfte en 'særlig problemstilling'. Statsadvokaten orienterede samme dag en afdelingschef i Justitsministeriet om indkaldelsen.

Senere samme uge kontaktede Advokatrådets repræsentant statsadvokaten for at høre til, hvad mødet handlede om. Statsadvokaten oplyste, at det drejede sig om fejl i teleoplysninger.

5.5. Juni 2019

Den 3. juni 2019 blev teledatasagen og Rigspolitiets foreløbige presseberedskab drøftet ved et møde hos rigspolitichefen. På mødet deltog foruden rigspolitichefen også kommunikationsdirektøren, politidirektøren og chefen for NEA. I kanten af mødet blev det drøftet, at

det ikke kunne udelukkes, at konverteringsfejlen gik længere tilbage end 2012, men at der på daværende tidspunkt var enighed om, at der ikke var grundlag for, at telecentrets undersøgelse – på baggrund af centrets daværende hypoteser – gik længere tilbage end 2012.

Statsadvokaten oplyste den 3. juni 2019 politidirektøren og chefen for NEA om, at der var aftalt et møde med forsvarerne den 6. juni 2019, og at Rigsadvokaturen ønskede, at Rigspolitiet deltog i mødet med henblik på at orientere om sagen og svare på spørgsmål.

Samme dag orienterede chefen for NEA vicesstatsadvokaten om de foreløbige resultater af sagsgennemgangen hos Østjyllands Politi, som ikke havde givet den forventede afklaring.

Chefen for NEA har oplyst, at han den 4. juni 2019 deltog i et møde med to afdelingschefer i Justitsministeriet, hvor bl.a. teledatasagen og Rigspolitiets udkast til plan for gennemgang af sager, hvor der var rekvireret historiske teledata, blev droftet. Chefen for NEA har endvidere oplyst, at der – som aftalt på mødet – efterfølgende blev udleveret et udkast til Rigspolitiets presseberedskab i teledatasagen til Justitsministeriet den 6. juni 2019 i forbindelse med et andet møde mellem Justitsministeriet og Rigspolitiet.

Den 5. juni 2019 forelå tillægsnotat nr. 2 til Rigspolitiets notat af 11. april 2019. Tillægsnotatet omhandlede fejl i konverteringen af historiske teledata i de tilfælde, hvor politikredsene alene havde anvendt et separat analyseværktøj, som var til rådighed i kredsene, frem for alene anvende materiale modtaget fra telecentret, der indlæste rådata i analyseværktøjet. Det fremgik endvidere af tillægsnotatet, at tre aktivitetstyper ("særlige tjenester", "tjenesteydelser" og "masteoplysning") ikke blev indlæst i det separate analyseprogram i forbindelse med modtagelsen af historiske teleoplysninger og historiske masteoplysninger, og at efterforskere, der alene anvendte oplysninger fra dette analyseværktøj, således potentielt ikke havde modtaget det fulde datasæt. Det vurderedes, at der var tale om fejl i ca. 40 rekvisitioner, og det blev anført i notatet, at analyseværktøjet forventedes opdateret snarest muligt, og at fejlen dermed forventedes rettet.

Rigspolitiet færdiggjorde ligeledes samme dag en justeret tidsplan for processen med gennemgang af sager, hvor der var rekvireret historiske teledata. NC3 vurderede i den forbindelse, at der var behov for en gennemgang af 10.776 sager i perioden fra 2012 til 2019 indeholdende ca. 40.000 rekvisitioner af teledata.

Den 5. juni 2019 modtog rigspolitichefen, politidirektøren og Rigspolitiets kommunikationsdirektør fra chefen for NEA – som forberedelse til koncernledelsesmødet dagen efter – planen for håndteringen af de historiske straffesager indeholdende teledatarekvisitioner. Endvidere modtog de pågældende Rigspolitiets opdaterede presseberedskab og udkastet til orienteringsbrev til forsvarerne.

Samme dag fremsendte Rigspolitiet supplerende bemærkninger til Rigsadvokatens udkast til orienteringsbrev til forsvarerne med bl.a. en uddybning af det tekniske afsnit og de gennemførte undersøgelser.

Den 6. juni 2019 blev der afholdt møde i koncernledelsen for politiet og anklagemyndigheden, hvor rigspolitichefen orienterede om sagen, herunder at der var konstateret uoverensstemmelser mellem rådata indhentet fra teleselskaberne og konverterede data i Rigspolitiet. Det blev oplyst, at fejlen var blevet rettet, men at de konstaterede uoverensstemmelser betød, at der skulle gennemgås godt 10.000 straffesager i politikredsene fra 2012 og frem med henblik på at undersøge, om tilvejebragt teledata i fuldt omfang var indgået i sagen. Rigspolitichefen gennemgik kort det forestående omfattende arbejde inkl. tidsplanen herfor og oplyste, at alle kredse i uge 24 ville blive orienteret nærmere. I forlængelse heraf oplyste rigsadvokaten, at anklagemyndigheden ville tage hånd om den nødvendige orientering af forsvarsadvokaterne.

Mødet i Kontaktudvalget blev afholdt samme dag. På mødet deltog bl.a. rigsadvokaten, statsadvokaten, vicestatsadvokaten, statsadvokaten i København, chefanklageren i Københavns Politi, chefen for NEA samt repræsentanter fra Advokatrådet og Landsforeningen af Forsvarsadvokater. På mødet orienterede chefen for NEA om konverteringsfejlen, resultaterne fra sagsgennemgangen i Østjylland, og om at Rigspolitiet vurderede, at der var behov for en gennemgang af 10.776 sager i perioden fra 2012 til 2019. Tilrettelæggelsen af sagsgennemgangen blev drøftet med forsvarsadvokaterne, og det blev bl.a. aftalt, at sager med aktuelt frihedsberøvede skulle prioriteres først.

På baggrund af mødet i Kontaktudvalget blev Rigspolitiets plan for gennemgang af straffesager i politikredsene justeret, således at alle sager med afsonere og varetægtsfængslede ville blive gennemgået først. NC3 gennemførte særskilte videomøder den 11. og 12. juni 2019 med hver politikreds med henblik på orientering om teledatasagen og håndtering af den forestående opgave med at identificere og gennemgå muligt berørte straffesager.

I dagene efter mødet den 6. juni 2019 blev udkastet til Rigsadvokatens orienteringsbrev til forsvarerne justeret, bl.a. under henvisning til de tilkendegivelser om sagernes prioritering, som blev fremsat på mødet. Endvidere blev det tilføjet, at fejlen vurderedes at være opstået i perioden fra 2012 til 2019.

Rigspolitiet præciserede ved e-mail af 7. juni 2019 det tekniske afsnit med beskrivelse af fejlen i udkastet til orienteringsbrev til forsvarerne, ligesom det blev tilføjet, at fejlen var rettet i starten af marts 2019, og at der var indført en manuel kontrolprocedure. I de følgende dage blev det præciseret, at fejlen var rettet den 8. marts 2019, ligesom Rigsadvokaturen efter nærmere overvejelser besluttede, at uddybningen af det tekniske afsnit burde udgå.

Efter justeringerne af udkastet til orienteringsbrevet til forsvarerne, jf. ovenfor, fremsendte Rigsadvokaturen den 11. juni 2019 en revideret version af brevet til de regionale statsadvokater og Rigspolitiet med henblik på deres eventuelle bemærkninger. Efter indarbejdelse af bemærkninger blev udkastet forelagt rigspolitichefen og rigsadvokaten. Centrale dele af udkastet til brevet blev desuden læst op for formanden for Landsforeningen af Forsvarsadvokater.

Orienteringsbrevet til forsvarerne blev afsendt den 13. juni 2019 med kopi til Domstolsstyrelsen. Samme dag udsendte Rigsadvokaturen en instruks til alle embeder om gennemgangen af straffesager, hvori der indgik teleoplysninger. Det fremgik af instruksen, at konverteringsfejlen alene medførte, at der kunne mangle teleoplysninger, men ikke at der var indholdsmæssige fejl i teleoplysninger.

Chefen for NC3 sendte den 13. juni 2019 en e-mail til samtlige politikredse om status på arbejdet med teledatasagen i forhold til den gennemgang af straffesager, som politikredsene skulle i gang med. I e-mailen blev det oplyst, hvordan politikredsene skulle prioritere sagerne, herunder at sager med frihedsberøvede personer skulle gennemgås først.

Samme dag forelå Rigspolitiets endelige udkast til presseberedskaber med bemærkninger fra Rigsadvokaturen indarbejdet. Det fremgik bl.a. af presseberedskabet, at Rigspolitiet havde konstateret en konverteringsfejl vedrørende teledata, og at Rigspolitiet vurderede, at der var tale om en teknisk fejl i det dataprogram, der blev anvendt til at konvertere teledata. Det fremgik endvidere, at fejlen udsprang af en opdatering af systemet, og at data kunne